

U S P O M E N V I N K U Ž G A N C U

Sažme li se životni put dr Vinka Žganca, nalazimo da on nije buran, a ipak je neobično pun plodova, većinom trajne vrijednosti. Rođen je 22. I 1890. g. u Međimurju u selu Vratišincima. Poslije osnovne škole školuje se u gimnaziji u Varaždinu a potom na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje poslije završava (1919) i doktorat prava na Pravnom fakultetu. Neko vrijeme župnik u Dekanovcima, napušta svećeničko zvanje, odaje se odvjetništvu u Somboru pa u Zagrebu. U vezi s pravničkim zvanjem osobito se osobno zauzima za autorska prava, dobitke i sl.

Ime dr Vinka Žganca pročulo se po Hrvatskoj zapravo 1916. pa 1920. g., kada je izdao oba sveska svojih (harmoziranih) zapisa međimurskih narodnih popijevaka (prvi svezak u 3. izdanju 1971. a drugi u 2. izdanju 1973. g.). Korijen toj njegovoj djelatnosti još je u srednjoškolskim danima, kada 1908. g. s interesom budućega zanesenoga melografa počine zapisivati narodne popijevke svoga međimurskog zavičaja. Glazbenu spremu stječe Žganec uporedo sa svojim studijama u Zagrebu (naročito kod F. Dugana) pa oboružan u punom smislu klasičnom teorijskom glazbenom spremom nastavlja sve intenzivnije već započeti melografski rad. Zamalo se u to vrijeme rodi misao da se bar dio našega narodnog glazbenog blaga sačuva zauvijek u autentičnim živim snimkama. Etnografski muzej u Zagrebu (gdje on poslije surađuje kao etnomuzikolog od 1945. do 1948. g.) u okviru svoga tada osnovanoga Odsjeka za pučku muziku organizira 1924. takva sustavna snimanja, tada još na voštanim pločama s aparatom Phonogramm-Archiva bečke akademije znanosti - pa dr Žganec (s piscem ovoga priloga) poduzima pohod u Međimurje, gdje se u Vratišincima, Dekanovcima, Donjoj Dubravi i Podturnu snimaju po izboru dr Žganca najznačajniji

tadašnji međimurski pjevači i pjevačice. Nezaboravan ostaje taj pohod, snimanja ljudi nespremnih za pjevanje u aparat, a i- pak u svom pjevačkom zanosu snalažljivih - Kate Ujlaki, Valenta Novaka, klasičnoga Florijana Andrašeca i niz drugih; snimlje- no blago ostaje pohranjeno u Etnografskom muzeju (i u negati- vima ploča u bečkom Phonogramm-Archivu).

Žganec nastavlja intenzivno melografski rad, ne sa- mo postojano i dalje u Međimurju, nego ga proširuje i na dru- ga područja, osobito poslije osnutka Instituta za narodnu u- mjetnost u Zagrebu, kome je u početku neko vrijeme bio i di- rektor, pa se snimanja obavljaju i u Vojvodini (napose kod tamošnjih Ukrajinaca "Rusina"), u Hrv.zagorju, Podravini, Sv. Ivanu Zelini, Poljicima, Brusju na Hvaru, u Istri pa na Krku (naročito glagoljaško pjevanje), kod Hrvata oko Nagykanizse, u Gradišću i drugdje. Dobar dio toga bili su i Žgančevi notni zapisi, pri čemu su mu olakšavali posao u veliku broju tiska- ni arci za zapise (oko 40.000).

Uporo V. Žganec uporno produžuje i izdavačku dje- latnost. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti izdaje u 2 sveska međimurske napjeve (I - 1924, II - 1925); slijedi zbirka "rusinskih" napjeva (harmoniziranih - 1946), pa dalje sustavne melografske zbirke iz Hrvatskog zagorja (I - 1950, II - 1952, III - etnomuzikološka rasprava o njima u Zborniku za nar. život i običaje juž. Slavena 44 - 1971), iz Koprivni- ce i okolice (1962), zbirka gradišćanskih Hrvata, zbirke Mar- tina Meršića (1964), hrvatski napjeva oko Nagykanizse (1974). A za tisak je pripremio i 5. svezak stare Kuhačeve zbirke za- pisa (nabožnih napjeva).

Žganec se nije ograničio samo na intenzivan melo- grafski rad i objavljivanje takve građe, nego je i studijski analizira, grupira i inače obrađuje - ako i dijelom samo for- malno mehaničkim statističkim načinima. Štaviše, nakon dugih iskustava s narodnom melodikom i u vezi sa svojom nastavnič- kom djelatnošću o folklornoj glazbi na Muzičkoj akademiji u Zagrebu (od 1949. g.) izdaje i priručnik "Muzički folklor"

(I - Zagreb 1962). A kako se stalno pri folklornoj glazbi susretao s glazbenim pratnjama plesova i s njima samima, navodi ga to, više s praktičkih pobuda, da sam sastavi svoj etno-koreografski sustav bilježenja plesnih kretanja - primjenjivan i u praksi nekih naših koreografa.

Osim velikog broja različnih članaka u časopisima i izdanjima ("Zvuku", "Sv. Ceciliji" i drugim brojnima) vodi brigu i o popularizaciji te grane folklor, gotovo kao usput - - jednom u izdanju "Hrvatske narodne pjesme i plesovi" (Zagreb 1951) pa u opsežnoj knjizi antologijskoga značaja "Hrvatske narodne pjesme - kajkavske" (Zagreb 1950), u "Međimurju u svojim pjesmama" (Zagreb 1958) i dr.

Kako su se ime i djelatnosti Vinka Žganca pročuli sve dalje, dovodi to i do njegove suradnje u inozemstvu, napore na kongresima i u "International Folk Music Council" (gdje od 1955. djeluje kao član Izvršnog odbora pa kao predsjednik Međunarodne komisije za narodnu muziku). Priznanjima, koja su mu tim iskazana, pridružuju se i brojna domaća, kao jedan od osnivača on je neko vrijeme predsjednik Društva folklorista Hrvatske (1955 - 1963), član dopisnik pa redovni član Jugoslavenske akademije, kao suosnivač Instituta za narodnu umjetnost u Zagrebu njegov direktor (1948 - 1952) odnosno duge godine naučni suradnik, dobitnik nagrade AVNOJ-a, a počašćen je posebno i na proslavama njegove 80. i 85. godišnjice rođenja u Zagrebu i Čakovcu.

Najznačajniji pothvat kojim bi bila obilježena uspomena na melografa dr Vinka Žganca nesumnjivo bi bilo izdanje njegova korpusa međimurskih narodnih popijevaka (sada u 22 o-mašna sveska rukopisne odnosno strojopisne građe) s blizu 2000 zapisa melodija s tekstovima, pripadnim podacima ili komentarima i analizama - kao najtrajniji spomenik ovome poslije Kuhača najplodnijem hrvatskom melografu.

M. Gavazzi

In memoriam Vinko Žganec

Wichtigste kurze Angaben zum curriculum von Dr. Vinko Žganec, einem der verdienstvollsten Ethnomusikologen bzw. Melographen Kroatiens und Jugoslaviens. Sein Werdegang als Ethnomusikologen begann schon während seiner Schuljahre, ein später folgendes systematisches theoretisches Studium der Musik befähigte ihn zur künftigen äusserstfleissigen Arbeit als Sammler, Analytiker und Herausgeber von Volksliedern (Melodien u Texten). Sein (noch nicht veröffentlichtes) Lebenswerk ist eine Sammlung von beinahe 2000 Volksliedern seiner Heimat, des nördlichsten Teiles von Kroatien, der sog. Murinsel (Medimurje). Aufschlussreich sind ebenso seine mehreren veröffentlichten Sammlungen von Volksliedern: aus dem Kroatischen Zagorje, aus dem Gebiet um das Städtchen Koprivnica, weiter die für das vergleichende Studium der kroatischen (und südslavischen) Volksmusik wichtige Sammlung aus den kroatischen Siedlungen um Nagykanizsa in Ungarn. V. Žganec verfasste ausserdem eine Reihe von Abhandlungen und Beiträgen zur kroatischen und z. T. der übrigen südslavischen Ethnomusikologie und kirchlichen Volksmusik sowie den I. Teil eines Lehrbuchs "Musikalische Folklore".